

ВИКОРИСТАННЯ ПОШУКОВИХ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ЗАДАЧ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ УМІНЬ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

У статті розглянуто ефективність використання пошукових соціокультурних задач, які ґрунтуються на різних типах наочності.

Питання формування соціокультурної компетенції як основи формування умінь навчання в діалозі культур розглядається в роботах багатьох вітчизняних і зарубіжних учених, зокрема Ю.І. Пасов, Н.Б. Ішханян, Н.Ф. Бориско, Н.К. Склярєнко, О.Н. Тарнопольський, О.І. Буркова, R. Lado, С. Kramsh, L. Shulman, D. Lehmann та інші. Вчені дослідили структуру і зміст соціокультурної компетенції (О.І. Бурова, Н.Ф. Бориско, Н.Б. Ішханян); описані можливі види комунікативної поведінки в іншомовних ситуаціях спілкування (Н.К. Склярєнко, О.І. Тарнопольський); визначені рівні фонових і країнознавчих знань, які необхідні для формування соціокультурної компетентності (Л.Г. Гапопенко, Е.М. Верещагін, В.Г. Костомаров) та інші. Однак питання формування СКК як компоненту професійної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови вивчено недостатньо, тому дана проблема є актуальною.

В літературі професійного навчання останніх років порушується питання про необхідність формування професійної компетентності майбутнього вчителя за допомогою різних інноваційних технологій: стратегій комунікативної поведінки в професійно-значущих ситуаціях міжкультурного спілкування (Т.Н. Астафурова); соціального проектування (В.І. Курбаков); англослов'янської художньої літературі (Т.А. Спіріна) та інші.

Метою даної статті є розробка соціокультурних пошукових задач як засіб формування професійної компетентності майбутнього вчителя засобами діалогу культур.

Основною метою навчання іноземній мові в середній школі є формування комунікативної компетенції учнів. Поняття "комунікативна компетенція" багатозначне, воно складається з ряду взаємозв'язаних компетенцій: мовної, мовленнєвої, соціокультурної і стратегічної. Нас цікавить соціокультурна компетенція (СКК), яка являє собою вміння врахувати культурні особливості, правила вербальної і невербальної поведінки в типових ситуаціях спілкування. Важливість формування такої компетенції запропонована новою мовною політикою в Європі і в Україні в тому числі, суть якої зводиться до необхідності виховання людини, яка здібна брати участь в діалозі культур, а також має достатню для цього іншомовну підготовку.

Спостереження за навчально-виховним процесом у школі і наш власний невеликий досвід роботи свідчать про те, що вчитель іноземної мови володіє достатньою компетентністю у формуванні мовної і мовленнєвої компетенції учнів, оскільки вони не є нові. Але формування соціокультурної компетенції має певні труднощі як у вчителя, так і у учнів.

Під час проходження педагогічної практики в школі (лютий-березень 2004 р.), ми мали можливість визначити труднощі з якими стикається майбутній учитель іноземної мови і його учні при формуванні СКК шляхом відвідування уроків, спостереження за діяльністю вчителя і учнів та аналізу уроку з майбутнім учителем. Результати показані в таблиці.

Труднощі, які виникають при формуванні СКК учня

Для вчителя	Для учня
<p><u>Труднощі, які пов'язані з:</u></p> <ul style="list-style-type: none">• недостатністю знань майбутнього вчителя іноземної мови методичних особливостей соціокультурного підходу в навчанні, що вимагало додаткового часу для підготовки до уроків;• недостатністю інформативності майбутнього вчителя іноземної мови в питаннях соціокультурних особливостей країн, мову, яких вивчають (в основному студенти виділили культурознавчі знання, меншою мірою фонові і лінгвокраїнознавчі соціокультурні знання).• психологічними труднощами для майбутнього вчителя, які обумовлені необхідністю перегляду своєї ролі в контексті соціокультурного підходу (вчитель – мовний партнер, фасилітатор і організатор самостійної пошукової роботи учня);• недостатністю методичного і навчального матеріалу, який містить соціокультурні свідчення;• невеликим набором методичних прийомів і технологій щодо виконання соціокультурних завдань, вправ, які спрямовані на оволодіння вербальними і невербальними формами спілкування на	<p><u>Труднощі, які пов'язані з:</u></p> <ul style="list-style-type: none">• неординарністю побудови заняття, де провідна роль часто належить не вчителю, а самому учню;• необхідністю не тільки досягнення комунікативних задач, але й особистісно-формуючих;• умінням адекватно вибирати соціокультурні ситуації, модель вербальної або невербальної поведінки;• умінням самостійно знаходити недостатню соціокультурну інформацію з доступних джерел;• ускладненнями коментування й інтерпретації невідомих соціокультурних явищ.

осмисленні і інтерпретації соціокультурної інформації; <ul style="list-style-type: none">• невмінням організувати різноманітні режими роботи щодо засвоєння соціокультурної інформації: соціокультурні рольові ігри, психодрами, дебати, дискусії і т.д.;• невпевненістю стимулювання пошукової діяльності учнів для знаходження недостатньої соціокультурної інформації.	
--	--

Усе це свідчить про те, що, з одного боку, необхідна подальша робота по відбору матеріалів, які сприяють соціокультурному навчанню учнів, а з іншого, про необхідність приділяти більше уваги розвитку соціокультурної професійно-орієнтованої компетентності майбутнього вчителя іноземної мови. Це, в свою чергу, вимагає розробки інноваційних технологій, які б "озброїли" майбутнього вчителя, зняли перераховані труднощі і дозволили б йому ефективно формувати СКК учнів ЗНЗ. Однією з таких інноваційних технологій є соціокультурні пошукові задачі, які націлюють учня на самостійний пошук необхідної соціокультурної інформації, її інтерпретацію. На нашу думку, вони можуть бути пошуково-ігровими, пізнавальними та творчими і основаними на 3-х видах наочності: вербальній, вербально-зображальній та зображальній.

Усі типи пошукових соціокультурних завдань сприяють активізації мовленнєвої діяльності школярів, удосконаленню мовленнєвих операцій, таких, як порівняння, синтез, аналіз абстрагування, узагальнення, систематизації, під час зіставлення різних культур у різноманітних видах інтелектуальної діяльності. Але майбутньому вчителю слід враховувати вікові особливості учнів як при підборі соціокультурної наочності і інформації, так і при складанні задач з ними. На середньому етапі навчання рекомендується використовувати пошуково-соціокультурні завдання у вигляді загадок-казок, загадок-віршів, загадок-малюнків, малюнків-коміксів, малюнків-крокі і т.д.; на старшому етапі подібні завдання можуть будуватися навколо статей, соціокультурних текстів, соціокультурного коментаря, оголошення, реклами, квитків на різні види транспорту, театральну виставу, карикатури, літературної ілюстрації, символів та знаків.

Оскільки запропоновані завдання мають пошуковий характер, їх інструкції повинні націлити учнів на пошук певної інформації, наприклад: а) Read the text and find out the details...; б) Read the letter and find out more about ...; в) Read the information and find out the origin of ...; г) Read the text and do some individual research about ...; д) Read the information and find the answer to the following questions....

Соціокультурний аспект пошукових завдань може бути виражений в таких інструкціях: а) Say what differences and similarities you can see between the Ukrainian and British tradition of ...; б) Say if any Ukrainian musician had a tragic fate as John Lennon had; в) Look at sights and say where you can come across them in London. Draw similar sights common for Ukraine; г) Look at the sights and guess which of them are likely to be seen at the British Museum. Say what rules they express. How are similar rules expressed in a Ukrainian museum.

Творчі пошукові соціокультурні завдання відбуваються у спільній, колективній творчості учнів, яка потребує від них пошуку вирішення проблеми, побудови проекту, різноманітних рольових ігор, психодрами і т.д., наприклад: а) It's known far and wide that Americans celebrate four patriotic holidays. Read the information about one of them and compare its celebration with the similar holiday in Ukraine. Group up with your friends and work on the project about three other holidays; б) Read the article "the Role of a Child" and discuss the priorities in child-raising in the USA and Ukraine; в) Look at the invitation card to the London puppet theatre. Imagine a scene from this show and act it out; г) Read the shopping list and decide what national American dish can be cooked of the products in it. Say on what important occasion it happens. Give a recipe of a national Ukrainian dish and say what event it is meant for; д) Look at the picture of the national memorial in South Dakota. What presidents of the USA can you see? Find out more about these presidents and comment on their role in the history of the country. Design a historical chronicle.

Ознайомившись з вищеописаними складовими частинами соціокультурних пошукових завдань, відбором, необхідним соціокультурним матеріалом, майбутній вчитель зможе сам сконструювати подібне завдання для учнів різних типів шкіл виконання, який буде стимулювати у них інтерес до культури країн мову, яких вивчають, бажання більше пізнати про життя інших народів, побачити спільне і відмінне в рідній та іноземній культурі.

1. Бориско Н.Б., Ишханян Н.Б. Социально-психологические предпосылки формирования лингвосоциокультурной компетенции // Иноземні мови. – 1999. – №3.
2. Верещагин Е.М., Костомаров В.Г. Язык и культура: Лингвострановедение и преподавание русского языка
3. Пассов Е.И. Коммуникативное иноязычное образование. – Липецк, 1998. – 157 с.
4. Сафонова В.В. Изучение языков международного общения в контексте диалога культур и цивилизации. –
5. Common European Framework of reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. – Strasbourg, 2002. – 326 p.

Матеріал надійшов до редакції 7.04.04р.

В.О. Калінін. Використання пошукових соціокультурних задач як засіб формування соціокультурних умінь майбутнього вчителя

Калинин В.А. Использование поисковых социокультурных задач как средство формирования социокультурных умений будущих учителей.

В статье рассматривается эффективность использования поисковых социокультурных задач, основанных на разных типах наглядности.

Kalinin V.A. Searching Sociocultural Tasks as a Means of the Formation of Sociocultural Skills of a Future Teacher.

The article deals with the effectiveness of usage of sociocultural searching tasks for the professional development of a future teacher.